

КОМПЛЕКТ НА СТУДЕНТА
ФХН
СПЕЦИАЛНОСТ “ТЕОЛОГИЯ”

ИД: БОГОСЛУЖЕНИЕТ ТИПИК – ИСТОРИЯ И ПРИЛОЖЕНИЕ

I. К О Н С П Е К Т

№	ТЕМА
1.	Общо понятие за богослужение. Характер, метод, цел и полза от изучаването на дисциплината.
2.	Отношение на християнското богослужение към старозаветното.
3.	Установяване на християнското богослужение от Господ Иисус Христос и апостолите.
4.	Догматически (вероучителни) истини и богослужение.
5.	Главни съставни части на православното християнско богослужение. 5.1. Словото Божие. 5.2. Проповедта. 5.3. Песнопенията. 5.4. Молитвата.
6.	Обреди, символични действия и свещенодействия, свързани с православното богослужение: благословение, прекръстване, коленичене, стоене, седене, навеждане на глава, поклон, обръщане на изток, поръсване със светена вода, помазване с елей, осеняване със свещилник, кръст или със Св. Евангелие, почитане и поклонение пред свети мощи.
7.	Богослужебни книги. 7.1. Делене на богослужебните книги. 7.1.1. Свещено-богослужебни. 7.1.2. Църковно-богослужебни. 7.2. Наименования на богослужебните книги. 7.3. Придобиване на практически умения за ползване на богослужебните книги при извършване на съответните богослужебни последования.
8.	Църковният типик (устав) като част от Преданието на Църквата и като църковно-богослужебна книга. Придобиване на практически умения за ползването на Типика.
9.	Типикът на Великата Константинополска църква (ТВКЦ) или Цариградския типик и влиянието му върху богослужението на Българската православна църква.
10.	Празници на Св. Църква.

	10.1. Подвижни годишни празници. 10.1.1. Предпасхални празници. 10.1.2. Великден и следпасхален период. 10.2. Неподвижни годишни празници. 10.2.1. Господски празници. 10.2.2. Богородични празници. 10.2.3. Светийски празници.
11.	Типикът и богослужебните последования от ежедневиия богослужебен кръг: вечерня и утрень. 11.1. Вечерня – време на извършване, основни идеи, последование. 11.2. Утрень – време на извършване, основни идеи, последование. 11.3. Усвояване на практически умения за ползването на богослужебните книги при предварителна подготовка за извършване на вечерня и утрень.
12.	Богослужебни указания в Типика за различни празници.
13.	Материали и ресурси по дисциплината в Интернет.

II. Литература

Часослов. София, 1982.

Служебник. София, 1973.

Требник. София, 1981.

Молитвеник. 4 изд. София, 1978.

Нестеровский, Е. Литургика. София, 1906.

Шмеман, Ал. Литургия и живот. Велико Търново, 2002.

Йона, архимандрит. Учебник по литургика. София, 1950.

Православен катехизис и Послание на източните патриарси за православната вяра. София, 1985.

Вяра, надежда, любов. Враца, 1991.

Коев, Т., Киров, Д. Кратка богословска енциклопедия. София, 1993.

Николай, еп. Макариополски. Светата Евхаристийна жертва. София, 1968.

Чифлянов, Бл. Литургика. София, 1995.

Маринов, Б. За някои възражения срещу молитвата. – ГСУ, БФ. Т. 22, 1945.

Йоаникий, митр. Сливенски. Покаяние и изповед. София, 1996.

Авксентий, архимандрит. Литургика, Пловдив, 2005.

Стефанов, Ст. Отражение на тайнството Евхаристия върху иконографията на олтара на православния храм. - В: Епископ-Константинови четения. Т. 14, Шумен, 2009.

Стефанов, Ст. Великият покаен канон на св. Андрей Критски в съвременното богослужение. -В: Представи за българския литературен канон”, проведена на 26 ноември 2009 г. в Шуменския университет “Епископ Константин Преславски”. Велико Търново, 2010.

Стефанов, Ст. Църковната служба на св. св. Кирил и Методий – богослужебни и духовно-нравствени аспекти. - Съвременна хуманитаристика (Издание на Центъра по хуманитарни науки – Бургаски свободен университет), № 2, 2011.

Стефанов, Ст. За светите мощи (догматически, богослужебни и духовно-нравствени аспекти). Издателство „Тола“. София, 2011.

Стефанов, Ст. Библейският деветдесети псалом в богослужебен и духовно-нравствен аспект. – В: 40 години Шуменски университет 1971-2011. Сборник научни трудове от Националната конференция с международно участие. Шумен: Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 2012.

Стефанов, Ст. Евхаристията в катакомбното изкуство - образци, приемственост, литургически аспекти. Издателство „Тола“. София, 2012.

Типик или църковен устав. Синодално издателство. София, 1980.

Иванов, Ив. Византийски литургически песнопения в Южна Италия. – В: Българско музикознание, № 2, 2004.

Иванов, Ив. Богословски поглед върху средновековните музикални трактати. – Българско музикознание, № 3-4, 2007.

Инструкция за оформяне на комплект на студента, Издание 1, Редакция 3, 2012 г.

- Иванов, Ив.** Мисионерското дело на св. братя Кирил и Методий и на техните ученици според музикалните и химнографски свидетелства. – Богословска мисъл, № 1-2/3-4, 2005.
- Иванов, Ив.** Il canto angelico o calofonico dell'esicasmo secondo la testimonianza dei trattati musicali antologia-acolouthie. – In: Studi sull'Oriente Cristiano, Roma, 2007.
- Иванов, Ив.** Богослужбени песнопения на Добри Христов в архива на ПКСХП „Св. Александър Невски“. – В: Сборник „Добри Христов и българският XX век“, София, 2001.
- Иванов, Ив.** Светата литургия – център на православното богослужение. „Пътят на човека към Бога“ – В: Сборник за кандидат-студенти на Богословския факултет, София, 2005.
- Иванов, Ив.** Ангелското или сладкогласно пеене на исихастите според църковните певчески сборници. – Духовна култура, № 8, 2005.
- Иванов, Ив.** Иконата – изображение, текст, мелодия. Литургическа интерпретация. V Интердисциплинарен колегиум по старобългарска литература и култура в памет на акад. Петър Динеков. 23 ноември 2006. – В: Scripta, 2006.
- Иванов, Ив.** L'icona come incontro tra l'uomo e Dio dal punto di vista della Liturgia. V Convegno nazionale “Dal visibile all'invisibile”, Insieme per Athos, Roma, 2006.
- Иванов, Ив.** Литургически особености на служебника в практиката на БПЦ - между традицията и съвременността. „Литургически проблеми по описание на богослужебните книги“. В памет на проф. Христо Кодов. Институт за изкуствознание – БАН, Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, София, 22 юни, 2007.
- Александров, А.** Понятие за култа. – Богословска мисъл, № 1, 1997, с. 65-69.
- Тенекеджиев, Л.** Тайнството Евхаристия – живо приобщаване с Бога. – В: Пътят на човека към Бога. Теми по систематическо и практическо богословие за кандидат-студенти. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 2005, с. 122-127.
- Тенекеджиев, Л.** Молитвата – духовно общуване с Бога. – В: Пътят на човека към Бога. Теми по систематическо и практическо богословие за кандидат-студенти, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 2005, с. 109-114.
- Тенекеджиев, Л.** Тайнството Кръщение – начало на нов живот на човека в Църквата. – В: Пътят на човека към Бога. Теми по систематическо и практическо богословие за кандидат-студенти. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 2005, с. 21-30.
- Тенекеджиев, Л.** Светите тайнства. – В: Сборник материали за кандидат-студенти по богословие, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“; Издателство „Нов човек“, София, 1998, с. 155-167.
- Тенекеджиев, Л.** Тайнството Брак (догматико-патрологично изследване). Издателство „Артграф“, София, 2009.
- Риболов, Св.** Икона и иконология според св. Йоан Дамаскин. – Духовна култура, № 7, 2004.
- Риболов, Св.** Йеромонах Дионисий от Фурна и съчинението му „Изяснение на зографското изкуство“ (в съавторство с худ. Златина Д. Карчева). – Мирна, № 24, 2005, с. 24-39.
- Димитров, Д.** Бележки върху месецословната част на Типика на Константин Протопсалт (по църковнославянския му превод). – В сборник-материали от Международната научна конференция “Развитие на икономиката и обществото на основата на знанието”, проведена в Стара Загора на 4-5 юни 2009 г. Стара Загора, 2010.
- Димитров, Д.** Богослужебният език и неговата разбираемост. История и съвременни проблеми. – Християнство и култура, № 4 (16), 2005.
- Димитров, Д.** Мястото на типика на свещ. Иван Нейчев в литургичната традиция в България през XX век. – В: Наука и общество. Научни трудове. Т. IV, Ч. I. Кърджали, 2010.
- Димитров, Д.** Типикът на Константин Протопсалт и неговият църковнославянски превод. – В: Българската наука и Европейското изследователско пространство (Сборник научни трудове, представени на Международната научна конференция, проведена в Стара Загора на 5-6 юни 2008 г.). – http://www.sustz.com/Proceeding08/Papers/THEOLOGICAL%20STUDIES/Dimitrov_Dimitar.pdf Псалтикийна Литургия. Респринтно издание на Зографския манастир с допълнения. 2011.

III. Форми на самостоятелна работа

1. Разработване на курсова работа по предварително зададена тема от теоретичната част на учебната програма.
2. Участие в църковни служби в реално богослужебно време.
3. Индивидуални консултации.
4. Сърфиране в православни сайтове, съдържащи материали по дисциплината.

IV. Семестриален контрол на:

1. Присъствието на лекциите.
2. Курсова работа по предварително зададена тема.

Критерии за оценяване на ИРС

- **Първо равнище** (0-10 т.) – обща представа по дадената тема, наличие на съществени пропуски, неусвоени специфични термини, беден език – **Среден (3)**;
- **Второ равнище** (11-20 т.) – описателно извеждане на темата, допускане на неточности в използваните термини, сравнително добра езикова култура – **Добър (4)**;
- **Трето равнище** (21-30 т.) – продуктивно извеждане на темата, анализ на материала, адекватност на използваните термини; добра езикова култура – **Мн. добър (5)**;
- **Четвърто равнище** (31-40 т.) – извеждане на темата с разбиране на представения материал, умение да се открият основните моменти, точност и богата езикова култура – **Отличен (6)**.

V. Условия за допускане до изпитна процедура:

1. Посещаемост на лекциите (минимум 40% от часовете).
2. Изпълнение на формите на самостоятелна работа.

VI. Изпитна процедура:

1. Писмена разработка на три въпроса от изпитната програма, определени чрез теглене на изпитен билет. Устно събеседване за дооформяне на оценката.
2. Практическа част на изпита – проверяване и оценяване на практическите умения при ползване на богослужебните книги за извършване на църковните служби от денонощния богослужебен кръг за съответния неделен ден, Господски, Богородичен или светийски празник.

VII. Критериите за оценяването на знанията, уменията и компетентностите на студентите, на оформяне на изпитната оценка, на присъждане на кредити включват:

Писмена част:

- Първо ниво –отсъствие на основни моменти от темата/теста неусвоен понятиен апарат, беден език – Среден /3/;
- Второ ниво - репродуктивно-описателно извеждане на темата; допускане на неточности в използваните понятия, добра езикова култура – Добър /4/.
- Трето ниво – продуктивно-нестандартно извеждане на темата; използване на литературни данни и извеждане на своя теза; адекватност на използваните понятия; добра езикова култура – Мн. добър /5/.
- Четвърто ниво – творческо, самостоятелно, логично извеждане на темата, обосноваване и интерпретация на литературата; изявено отношение и позиции към темата; точност и богата езикова култура – Отличен /6/.

Главен критерий при оценяването на студентите е нивото на познаване на теоретичния материал, зададен от изпитната програма и неговото осмисляне и прилагане в богослужебно-практически аспект. При колебание между две степени от шестобалната система се взема предвид представянето на студента при устното събеседване, както и двата задължителни за допускане до изпит елемента.

VIII. Принципи на формиране на оценката

Обективното формиране на оценката се основава на следните функции на оценката:

- **диагностична** – показва както колко успешна е работата на студента при овладяване на материята по дисциплината по време на курса на обучение, така и устойчивостта на знанията по теоретичните постановки и на уменията в практическата работа;
- **мотивационна** – студентът се стимулира за по-нататъшно овладяване на общообразователни компетентности;
- **прогностична** – въз основа на оценката може да се прогнозира развитието на студента в областта на дисциплината *Богослужебният типик – история и приложение*, вкл. включване в магистърски и докторантски програми.

Въз основа на успешно положен изпит и текущ контрол на студента се присъжда 2 кредита.